

Vasile Timur Chiș

Budești , Sârbi

Sighet Marmației 2013

Ghid Cultural - Turistic

Cultural - Tourist Guide

Foto: Vasile Timur Chiș

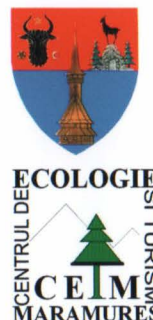
Traducător, translator: Alina Manole, Mara Cazacu Minculescu

Lucrare apărută cu sprijinul financiar:

This publication was issued with the financial support of:

Consiliul Județean Maramureș
Maramureș County Council

Asociația Centrul de Ecologie și Turism Maramureș (CETM)
The Centre for Ecology and Tourism Maramureș Association (CETM)
E-mail: timurcvt@yahoo.com

Comuna Budești se află în destinația de ecoturism Mara - Cosău - Creasta Cocoșului, din Maramureșul Istoric. Această micro-regiune a primit din partea Autorității Naționale pentru Turism, statutul oficial de destinație ecoturistică în vara anului 2014, ca recunoaștere a patrimoniului natural și cultural deosebit al zonei, ce face obiectul unor inițiative de conservare și punere în valoare.

Mai multe detalii se pot găsi pe website-ul destinației: www.ecomaramures.com.

The commune of Budești is part of the Mara – Cosău – Rooster's Crest ecotourism destination, in Historical Maramureș. This micro-region was officially designated as a national ecotourism destination by the Romanian National Tourism Authority in the summer of 2014, as acknowledgement of the area's exceptional natural and cultural heritage, which several initiatives aim to conserve and revitalize.

More details: www.ecomaramures.com.

Foto coperta 4 - Valea Cosău, localitatea Sârbi și Budești

ISBN 978-973-0-15740-6

Budești Sârbi

Comuna Budești

Localizare geografică

Comuna Budești este așezată în partea de nord a României, în Depresiunea Maramureșului, județul Maramureș, pe valea Cosăului, la poalele munților Văratec (Lăpuș) și Gutâi.

Comuna Budești include localitățile Budești și Sârbi.

Comuna se învecinează cu localitățile Ocna Șugatag, Călinești, Văleni, Glod, Botiza, Băiuț, Căvnic, Șișești și Breb.

Suprafața localității

Suprafața teritoriului administrativ al comunei Budești este de 8.451 ha din care 8.327 ha extravilan și 124 intravilan.

După categoria de folosință a terenului: 5.341 ha teren agricol (925 ha arabil, 1.160 ha pășuni, 3.216 ha fânețe și 40 ha livezi), 2.769 ha păduri, 27 ha ape, 48 ha drumuri, 76 ha curți-construcții și 265 ha teren neproductiv.

Scurt istoric

În data de 14 mai 1361 apare prima consemnare scrisă despre localitatea Budești într-o diplomă emisă de regele Ludovic cel Mare.

La sfârșitul secolului XVIII erau exploatate zăcămintele de minereu din minele: Jreapăn, Totoș, Gușa și Ruginoasa. În anul 1936 este terminată construirea flotației Jreapănil.

Localitatea Sârbi este menționată în documente în anul 1361.

Populația

La recensământul din 2011 populația comunei Budești și a satului Sârbi a fost de 3055 (1500 femei și 1555 bărbați) locuitori din care: 2993 români, 3 maghiari și despre 55 locuitori informațiile sunt nedisponibile.

Din punct de vedere confesional sunt: 2805 ortodocși, 126 greco-catolici, 54 martori a lui Iehova, 5 penticostali și despre 57 locuitori informațiile sunt nedisponibile.

În localitate sunt 1243 locuințe.

Relieful și alcătuirea geologică

Relieful comunei cuprinde: Munții Văratecului (Munții Lăpușului), Munții Gutâi, Piemontul Gutâi, Piemontul Văratecului, Culmea Șugatagului și culoarul văii Cosău.

Munții Văratecului (Munții Lăpușului) sunt reprezentați pe raza localității prin: Vf. Pietrei (1.106 m), Vf. Văratecului (1.173 m), Vf. Păltinișului (1.241 m), Vf. Sermetieș (1.306 m), Vf. Roșia (1.212 m), Vf. Prislop (1.332 m), Vf. Neteda (1.322 m), Vf. Făgădăul lui Pinteș și Vf. Măgura Mare (1.260 m). În zona munților sunt întâlnite câteva stânci formate prin depuneri de silice provenite de la izvoarele fierbinți, foste gheizere: Pietrele Onciului, Piatra Totușului, Pietriceaua Oanței, Stâncile Sermetieșului sau din roci sedimentare metamorfizate termic - Piatra Tulburi.

În Stâncile Sermetieșului se află o peșteră mică „Bârlogul Ursului” de circa 7 m lungime. În zona dintre: Vf. Pietrei (1.106 m), Vf. Văratecului (1.173 m), Corha și Chicera se află cel mai evident și frumos crater vulcanic din lanțul munților vulcanici Țibleș – Lăpuș – Gutâi – Igniș – Oaș.

Budești

Geographical position

The commune of Budești is situated in the Northern part of Romania, in the Maramureș depression of Maramureș County, in the valley of river Cosău, at the foot of the Văratec (Lăpuș) and Gutâi Mountains.

The commune of Budești includes the villages of Budești and Sârbi.

The commune neighbours Ocna Șugatag, Călinești, Văleni, Glod, Botiza, Băiuț, Căvnic, Șișești and Breb.

Surface

The surface of the administrative territory of Budești commune is 8.451 ha, of which 8.327 ha unincorporated areas and 124 built-up areas.

As regards the categories of land usage, there are: 5.341 ha of agricultural land (925 ha arable, 1.160 ha pastures, 3.216 ha hay fields and 40 ha orchards), 2.769 ha of forests, 27 ha of water bodies, 48 ha of roads, 76 ha of yards and constructions and 265 ha of unproductive land.

Brief history

On the 14th of May 1361 the first written mention about Budești appeared, in a diploma issued by King Louis the Great.

At the end of the 18th century, ore deposits were being exploited in the following mines: Jreapăn, Totoș, Gușa and Ruginoasa. The construction of the Jreapănil mining flotation was completed in 1936.

Sârbi village is mentioned in documents in 1361.

The population

At the 2011 census, the Budești commune and Sârbi village's population was counted at 3055 (1500 women and 1555 men) inhabitants, of which: 2993 Romanians, 3 Hungarians and 55 for which no information was available.

From a religious perspective, there are 2805 Orthodox, 126 Greek-Catholic, 54 Jehova's Witnesses, 5 Pentecostal and 57 for which no information was available.

1243 households can be found here.

Geography and geological composure

The geography of the commune is made up of: Văratecului Mountains (Lăpușului Mountains), Gutâi Mountains, Gutâi Piedmont, Văratecului Piedmont, Șugatagului Ridge and the corridor of the Cosău river Valley.

Văratecului Mountains (Lăpușului Mountains) are represented across the locality through: Pietrei Peak (1.106 m), Văratecului Peak (1.173 m), Păltinișului Peak (1.241 m), Sermetieș Peak (1.306 m), Roșia Peak (1.212 m), Prislop Peak (1.332 m), Neteda Peak (1.322 m), Făgădăul lui Pinteș și Măgura Mare Peak (1.260 m). In the mountain area, a few rocks can be found that were formed of silica deposits from hot springs - former geysers (Onciului Rocks, Totușului Rock, Oanței Stone, Sermetieșului Rocks), or from thermally altered sedimentary rocks.

In the Sermetieșului Rocks, there is a small cave known as „Bârlogul Ursului” (the “Bear's Den”), which is about 7 m long. In the area between Pietrei Peak (1.106 m), Văratecului Peak (1.173 m), Corha and Chicera, there is the most remarkable and beautiful crater in the chain of volcanic mountains Țibleș – Lăpuș – Gutâi – Igniș – Oaș.

Munții Gutâi sunt reprezentați pe raza localității prin: Vf. Gutâiul Mic (Cei Trei Apostoli, Pietrele Armenilor, 1.400 m) și Măgura Budeștiului (1.206 m).

Hidrografia

Valea Cosăului se formează prin unirea Izvorului Roșu cu Izvorul Călinii din Munții Văratecului și colectează pâraiele din stânga (Izvorul Negru) și dreapta văii (Valea Izvorul cu Pești, Valea Ruginoasa, Valea Săvei, Valea Oanței și Valea Râușor).

Lacurile și tăurile prezente pe raza localității sunt: Tăul „Groapa lui Cotoz”, Tăul Minei Jreapăn și Tăul „Mlaștinile Seci”.

Pe raza localității Budești, pe Valea Oanței se află două izvoare de apă minerală: „Borcutul Dâmburoiului” și borcutul din Valea Oanței. Sunt ape minerale sulfuroase, hipotone ce conțin: clor, sodiu, calciu și magneziu.

Vegetația și flora

Vegetația de pe raza teritoriului administrativ a localității este specifică etajului colinar și montan.

Pădurile de pe raza localității sunt formate din fag (*Fagus sylvatica*), molid (*Picea abies*) și de amestec la care se adaugă: brad (*Abies alba*), paltin de munte, (*Acer pseudoplatanus*), frasin (*Fraxinus excelsior*), mestecăn (*Betula pendula*), anin negru (*Alnus glutinosa*), scoruș (*Sorbus aucuparia*) iar subarboretul este format din alun (*Corylus avellana*), păducel (*Crataegus monogyna*), măcieș (*Rosa sp.*) etc.

Flora este specifică zonelor de deal și munte, aici fiind întâlnite următoarele specii: brândușă (*Crocus heuffelianus*), spânz (*Helleborus purpurascens*), popilnic iepuresc (*Hepatica nobilis*), călugărei (*Erythronium dens-canis*), floarea paștelui (*Anemone nemorosa*), ciuboșica cucului (*Primula acaulis*, *Primula officinalis*), ghiociei (*Ghlanthus nivalis*), ghiociei bogați (*Leucojum aestivum*), crin de pădure (*Lilium martagon*), Mâna Maicii Domnului (*Dactylorhiza maculata*), podbal (*Tussilago farfara*), bănuței (*Bellis perennis*), păpădie (*Taraxacum officinale*), sor cu frate (*Melampyrum bihariense*), miera ursului (*Pulmonaria officinalis*), nu-mă-uita (*Myosotis arvensis*), ferigă de câmp (*Pteridium aquilinum*), trifoi alb (*Trifolium repens*), trifoi roșu (*Trifolium pratense*), ghizdei (*Lotus corniculatus*), lumânărica pământului (*Gentiana asclepiadea*), coada șoricelului (*Achillea millefolium*), sunătoare (*Hypericum perforatum*), traista ciobanului (*Capsella bursa-pastoris*), pătlagină (*Plantago lanceolata*, *Pl. media*), tremurătoare (*Briza media*), garofiță (*Dianthus carthusianorum*), pedicuță (*Lycopodium clavatum*), muma-pădurii (*Lathraea squamaria*), viorea (*Scilla bifolia*), calcea calului (*Caltha palustris*), breabăn (*Dentaria glandulosa*), afin (*Vaccinium myrtillus*), merișoare (*Vaccinium vitis-idaea*), etc.

Vegetația zonelor umede, Tăul „Groapa lui Cotoz”, Tăul „Mlaștinile Seci” (Tăul Ștedea) și mlaștina de pe valea Izvorul cu Pești sunt mlaștini (turbării) oligotrofe pe care vegetează: mușchi de turbă (*Sphagnum sp.*), roua cerului (*Drosera rotundifolia*), bumbăcăriță (*Eriophorum vaginatum*), rogoz (*Carex limosa*) și *Lycopodium inundatum* (Tăul „Mlaștinile Seci”).

Pe malul văilor, vegetația este formată din răchită (*Salix fragilis*), anin negru (*Alnus glutinosa*) și anin alb (*Alnus incana*).

Gutâi Mountains are represented across the locality through: Gutâiul Mic Peak („The Three Disciples”, Armenilor Rocks, 1.400 m) and Budești Hill (1.206 m).

Hydrography

Cosău Valley is formed at the junction of Roșu Spring and Călinii Spring from Văratecului Mountains, and it collects the streams from the left (Negru Spring) and the right of the valley (Izvorul cu Pești Valley, Ruginoasa Valley, Săvei Valley, Oanța Valley and Râușor Valley).

The lakes and ponds that can be found here are: „Groapa lui Cotoz” Pond, the Pond of Jreapăn Mine and „Mlaștinile Seci” Pond.

In Budești, in the Oanței Valley there is a mineral water spring called „Borcutul Dâmburoiului”. The spring contains sulphurous, hypotonic water rich in chlorine, sodium, calcium and magnesium.

Flora and fauna The vegetation found on the territory of the commune is specific to the hills and mountains.

The forests in the locality are made up of beech (*Fagus sylvatica*), spruce (*Picea abies*) and mixtures, along with: fir trees (*Abies alba*), mountain maple (*Acer pseudoplatanus*), ash (*Fraxinus excelsior*), birch (*Betula pendula*), black alder (*Alnus glutinosa*), mountain ash (*Sorbus aucuparia*); the coppice is made up of hazelnut trees (*Corylus avellana*), hawthorn (*Crataegus monogyna*), eglantine (*Rosa sp.*) etc.

The flora is typical of hills and mountains, with species such as: the crocus (*Crocus heuffelianus*), hellebore (*Helleborus purpurascens*), anemone hepatica (*Hepatica nobilis*), dogtooth violet (*Erythronium dens-canis*), Easter flower (*Anemone nemorosa*), primrose (*Primula acaulis*, *Primula officinalis*), snowdrops (*Ghlanthus nivalis*), „rich” snowdrops (*Leucojum aestivum*), forest lily (*Lilium martagon*), the heath spotted orchid (*Dactylorhiza maculata*), coltsfoot (*Tussilago farfara*), the common daisy (*Bellis perennis*), dandelion (*Taraxacum officinale*), „brother and sister” (*Melampyrum bihariense*), lungwort (*Pulmonaria officinalis*), forget-me-not (*Myosotis arvensis*), field fern (*Pteridium aquilinum*), white clover (*Trifolium repens*), red clover (*Trifolium pratense*), fingers-and-thumbs (*Lotus corniculatus*), mullein (*Gentiana asclepiadea*), yarrow (*Achillea millefolium*), St John's wort (*Hypericum perforatum*), shepherd's-purse (*Capsella bursa-pastoris*), Ribwort Plantain (*Plantago lanceolata*, *Pl. media*), Quaking-grass (*Briza media*), Carthusian Pink (*Dianthus carthusianorum*), clubmoss (*Lycopodium clavatum*), toothwort (*Lathraea squamaria*), the Alpine squill (*Scilla bifolia*), marsh marigold (*Caltha palustris*), Carpathian toothwort (*Dentaria glandulosa*), bilberry (*Vaccinium myrtillus*), lingonberry (*Vaccinium vitis-idaea*), etc.

Specific wetland vegetation can be found at „Groapa lui Cotoz” Pond, „Mlaștinile Seci” (Tăul Ștedea) Pond and the marsh in the Izvorul cu Pești valley; these are oligotrophic swamps (peat bogs) in which several species live: the peat moss (*Sphagnum sp.*), the sundew (*Drosera rotundifolia*), cottongrass (*Eriophorum vaginatum*), mud sedge (*Carex limosa*) and the marsh club moss (*Lycopodium inundatum*).

On the bank of the valley, the vegetation includes the crack willow (*Salix fragilis*), the black alder (*Alnus glutinosa*) and the white alder (*Alnus incana*).

Fauna. Mamiferele prezente pe teritoriul administrativ a localității sunt: ariciul răsăritean (*Erinaceus concolor*), cârțița (*Talpa europaea*), iepurele de câmp (*Lepus europaeus*), veverița (*Sciurus vulgaris*), mistrețul (*Sus scrofa*), cerbul (*Cervus elaphus*), căprioara (*Capreolus capreolus*), vulpea (*Vulpes vulpes*), nevăstuica (*Mustela nivalis*), hermina (*Mustela erminea*), lupul (*Canis lupus*), ursul (*Ursus arctos*), bursucul (*Meles meles*), jderul de copac (*Martes martes*), pisica sălbatică (*Felis silvestris*), râsul (*Lynx lynx*), etc.

Păsările sunt reprezentate în zonă prin: uliul porumbar (*Accipiter gentilis*), șorecarul (*Buteo buteo*), ierunca (*Bonasia bonasia*), ghionoaia verde (*Picus viridis*), ciocănitoarea pestriță mare (*Dendrocopos major*), cucul (*Cuculus canorus*), rândunica (*Hirundo rustica*), grangurul (*Oriolus oriolus*), huhurezul mare (*Strix uralensis*), buha (*Bubo bubo*), gaița (*Garrulus glandarius*), cioara de semănătură (*Corvus frugilegus*), cioara grivă (*Corvus corone*), corbul (*Corvus cornix*), coțofana (*Pica pica*), alunarul (*Nucifraga caryocatactes*), pițigoii mare (*Parus major*), mierla (*Turdus merula*), vrabia de casă (*Passer domesticus*), vrabia de câmp (*Passer montanus*), cinteza (*Fringilla coelebs*), etc.

Amfibienii prezenți în zonă sunt: salamandra (*Salamandra salamandra*), sălămâzdra carpatică (*Triturus montandoni*), broasca roșie de munte (*Rana temporaria*), buhaiul de baltă cu burta galbenă (*Bombina variegata*).

Reptilele prezente în zonă sunt: șopârla de câmp (*Lacerta agilis*), șarpele orb (*Anguis fragilis*), șarpele de pădure (*Elaphe longissima*), vipera (*Vipera berus*) și șarpele de casă (*Natrix natrix*).

Zone protejate

Pe raza localității se află situl Natura 2000 Valea Izei - Dealul Solovan RO SCI 0264 - circa 1% din suprafața administrativă a localității - și situl Natura 2000 Gutâi - Creasta Cocoșului RO SCI 0089 - 1% din suprafața administrativă a localității.

Turismul - Obiective turistice antropice:

Localitatea Budești și Sârbi fac parte din destinația Ecoturistică Mara - Cosău - Creasta Cocoșului.

Biserica de lemn „Sfântul Nicolae”, 1643, localitatea Budești (Josani), monument istoric și patrimoniu UNESCO.

Biserica de lemn „Sfântul Nicolae”, 1760, localitatea Budești (Susani), monument istoric.

Biserica de lemn „Sfântul Nicolae”, 1665, localitatea Sârbi (Josani), monument istoric.

Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva”, 1667, localitatea Sârbi (Susani), monument istoric.

Muzeul școlar de Etnografie și Istorie a localității Budești.

Mănăstirea „Sfinții Împărați Constantin și Elena” de la Roșia, localitatea Budești.

Festivalul folcloric „Nu vă uitați că-s micuț”, localitatea Budești.

Instalații de tehnică populară acționate de apă (mori, pive, vâltori), localitatea Budești și Sârbi

Horincii : Meșteri în lemn : Meșteri costume populare

Porți și case vechi din lemn

Port popular tradițional : Tradiții și obiceiuri locale

The fauna. The mammals found in Budești are: the Eastern hedgehog (*Erinaceus concolor*), the mole (*Talpa europaea*), the hare (*Lepus europaeus*), the squirrel (*Sciurus vulgaris*), the wild boar (*Sus scrofa*), the stag (*Cervus elaphus*), the deer (*Capreolus capreolus*), the fox (*Vulpes vulpes*), the weasel (*Mustela nivalis*), the ermine (*Mustela erminea*), the wolf (*Canis lupus*), the bear (*Ursus arctos*), the badger (*Meles meles*), the marten (*Martes martes*), the wild cat (*Felis silvestris*), the lynx (*Lynx lynx*) etc.

The birds in the area are represented by: the pigeon hawk (*Accipiter gentilis*), the buzzard (*Buteo buteo*), the grouse (*Bonasia bonasia*), the European green woodpecker (*Picus viridis*), the great spotted woodpecker (*Dendrocopos major*), the cuckoo (*Cuculus canorus*), the swallow (*Hirundo rustica*), the oriole (*Oriolus oriolus*), the Ural owl (*Strix uralensis*), the Eurasian eagle-owl (*Bubo bubo*), the jay (*Garrulus glandarius*), the rook (*Corvus frugilegus*), hooded crow (*Corvus corone*), raven (*Corvus cornix*), magpie (*Pica pica*), dormouse (*Nucifraga caryocatactes*), the great tit (*Parus major*), blackbird (*Turdus merula*), sparrow (*Passer domesticus*), field sparrow (*Passer montanus*), finch (*Fringilla coelebs*) etc.

The amphibians in the area include: the salamander (*Salamandra salamandra*), the Carpathian newt (*Triturus montandoni*), the common frog (*Rana temporaria*), the yellow-bellied toad (*Bombina variegata*).

The reptiles in the area are: the sand lizard (*Lacerta agilis*), the slow-worm (*Anguis fragilis*), the Aesculapian snake (*Elaphe longissima*), the viper (*Vipera berus*) and the grass snake (*Natrix natrix*).

Protected Areas

In Budești lie the Natura 2000 site Izei Valley - Solovan Hill RO SCI 0264 - approximately 1% of the administrative territory - and the Natura 2000 site Gutâi - Cocosului Crest RO SCI 0089 - 1% of the administrative territory.

Tourism - Anthropogenic tourist sites:

Budești and Sârbi are part of the Mara - Cosău - Cocosului Crest ecotourism destination.

The „Sfântul Nicolae” wooden church, 1643, Budești (Josani), historical monument and UNESCO heritage.

The „Sfântul Nicolae” wooden church, 1760, Budești (Susani), historical monument.

The „Sfântul Nicolae” wooden church, 1665, Sârbi (Josani), historical monument.

The „Cuvioasa Parascheva” wooden church, 1667, Sârbi (Susani), historical monument.

The Scholastic Ethnography Museum and The History Museum of Budești.

The „Holy Emperors Constantin and Elena” Monastery from Roșia, in Budești.

The folklore festival „Nu vă uitați că-s micuț” in Budești.

Water-powered traditional installations (mills, whirlpools).

Traditional liquor making units, Wood artisans

Traditional costumes artisans, Wooden gates and old houses

Traditional (popular) costumes, Local traditions and customs

Agricultură tradițională
Lacul de acumulare Totoș. Lacul a fost creat pentru alimentarea flotației miniere Jreapănul.
Galeriile de mină: Jreapănul, Totoș, Gușa, Ruginoasa și Oanța.
Cimitirul evreiesc din localitatea Budești și Sârbi.

Obiective turistice naturale:

Munții Gutâi:

Vârful Gutâiul Mic (Cei Trei Apostoli, Pietrele Armenilor) – 1.400 m

Tăul „Mlaștinile Seci” (Tăul Ștedea)

Munții Văratecului (Lăpușului):

Creasta principală: Pasul Neteda (1040 m) - Vârful Făgădăul lui Pinteia - Vârful Neteda (Pleșca, 1.322 m) - Vârful Prislop (1.332 m) - Vf. Roșia (1.212 m).

Creasta secundară: Vârful Pietrei (1.106 m) - Vârful Văratecului (1.173 m) - Vârful Păltinișului (1.241 m) - Vârful Sermetieș (1.306 m).

Craterul vulcanic format între: Vârful Pietrei (1.106 m), Vârful Văratecului (1.173 m), Corha (968 m) și Chicera (961 m).

Stâncăriile formate de foste gheizere: Pietrele Onciului, Piatra Totoșului, Pietriceaua Oanței, Stâncile Sermetieșului.

Peștera „Bârlogul Ursului” din Stâncile Sermetieșului.

Tăul „Groapa lui Cotoz”.

Izvoarele de apă minerală „Borcutul Dâmburoiului” și borcutul de pe valea Oanța.

Conurile vulcanice: Măgura Mare (1.260m) și Măgura Mică.

Trasee turistice marcate:

Traseul turistic de creastă marcat cu bandă roșie pe fond alb: Pasul Neteda – Vf. Făgădăul lui Pinteia - Vf. Neteda (Pleșca, 1.322 m) - Vf. Prislop (1.332 m) - Vf. Roșia (1.212 m) – Vf. Văratec (1.357 m) – traseul continuă pe creasta principală până în Vf. Țibleș – Pasul Șetref.

Traseul turistic de creastă marcat cu bandă roșie pe fond alb: Pasul Neteda – Vf. Gutâiul Mic - Vf. Gutâi – Creasta Cocoșului – Pasul Gutâi.

Traseul turistic marcat cu triunghi roșu pe fond alb: Budești – Valea Sâva - Vf. Neteda (1.322 m) – Valea Leorda – Băiuț.

Traseul turistic marcat Greenway „Drumul Moștenirii Maramureșene”: Ocna Șugatag – Budești – Creasta Cocoșului – Lacul Morărenilor – Breb – Hoteni – Tăurile și Lacul de la Hoteni – Ocna Șugatag.

Căi de acces DJ 109 F - Cavnic – Budești – Ocna Șugatag.
DJ 186 B - Ferești – Budești.

Traditional agriculture
Totoș Reservoir. The lake was created to supply the Jreapănul mining flotation.
Mine galleries: Jreapănul, Totoș, Gușa, Ruginoasa and Oanța.
The Jewish Cemetery (Budești, Sârbi).

Natural tourist sites:

Gutâi Mountains:

Gutâiul Mic Peak („The three disciples”, Armenilor Rocks)– 400 m
„Mlaștinile Seci” Pond (Tăul Ștedea)

Văratecului Mountains:

Main ridge: Neteda Pass (1040 m) - Făgădăul lui Pinteia Peak – Neteda Peak (Pleșca, 1.322 m)–Prislop Peak (1.332 m)–Roșia Peak (1.212 m).

Secondary ridge: Pietrei Peak (1.106 m) – Văratecului Peak (1.173 m) – Păltinișului Peak (1.241 m) - Sermetieș Peak (1.306 m).

The volcanic crater between Pietrei Peak (1.106 m), Văratecului Peak (1.173 m), Corha (968 m) and Chicera (961 m).

The rocks formed by former geysers: Onciului Rocks, Totoșului Rock, Oanței Stone, Sermetieșului Rocks.

„The Bear's Den” Cave in Sermetieșului Rocks.

„Groapa lui Cotoz” Pond.

The mineral water spring „Borcutul Dâmburoiului”, in the Oanța valley.

The volcanic cones: Măgura Mare (1.260m) and Măgura Mică.

Marked tourist trails:

The tourist ridge trail marked with a red strip on white background: Neteda Pass – Făgădăul lui Pinteia Peak – Neteda Peak (Pleșca, 1.322 m) – Prislop Peak (1.332 m) - Roșia Peak (1.212 m) – Văratec Peak (1.357 m) – the trail continues on the main ridge up to Țibleș Peak – Șetref Pass.

The tourist ridge trail marked with a red strip on white background: Neteda Pass – Gutâiul Mic Peak – Gutâi Peak – Rooster's Crest – Gutâi Pass.

The tourist trail marked with a red triangle on white background: Budești – Sâva Valley – Neteda Peak (1.322 m) – Leorda Valley – Băiuț.

The Greenway tourist trail named „The Maramures Heritage Trail”: Ocna Șugatag – Budești – Creasta Cocoșului (Rooster's Crest) – Morărenilor Lake – Breb – Hoteni – Hoteni Ponds and Lake – Ocna Șugatag.

Access ways

District Road (DJ) 109 F - Cavnic – Budești – Ocna Șugatag.
District Road (DJ) 186 B - Ferești – Budești.

Bibliografie:

Chiș Vasile Timur, 2011 – *Țara Maramureșului*, Sighetu Marmăției
Dumitru Istvan, Codreanu Moldovan, Ioan Pop, 2009-*Ghidul turistic al județului Maramureș*, editura Algoritm Media Press, Baia Mare
Gavril Ardelean, Iosif Béres, 2000 – *Fauna de vertebrate a Maramureșului*, editura Dacia, Cluj Napoca
George Cristea, Mihai Dăncuș, 2000 – *Maramureș un muzeu viu în centrul Europei*, editura Fundației Culturale Române, București
Teofil Ivanciuc, 2006 – *Ghidul turistic al Țării Maramureșului*, editura Limes, Cluj Napoca
Carol Kacsó, 2011 – *Repertoriul arheologic al Județului Maramureș*, editura Eurotip, Baia Mare

Primăria comunei Budești
Budești Townhall

Școala din localitatea Budești
The school of Budești

Căminul cultural Budești
Budești Community Center

Centrul de informare turistică
The Tourist Info Center

Biserica de lemn „Sfântul Nicolae”, 1643,
localitatea Budești (Josani)

Monument istoric

Patrimoniu UNESCO

Este singura biserică de lemn din Maramureșul
istoric, care are patru turnulețe mici pe turnul-
clopotniță

„Sfântul Nicolae” wooden church, 1643, Budești
(Josani)

Historical Monument

UNESCO Heritage

It is the only wooden church in historical
Maramureș that has four small towers on the bell
tower.

Portalul și ușa de la intrarea în biserică
The portal and the entrance door to the church

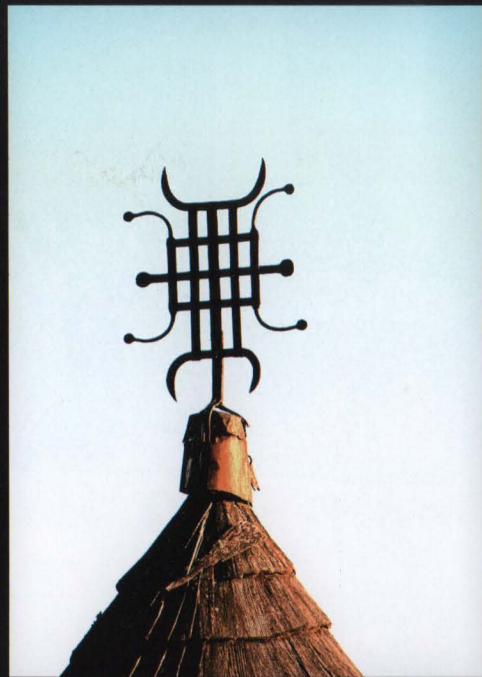
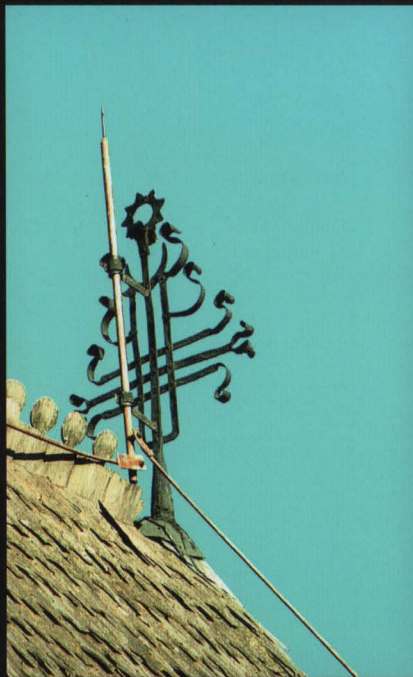
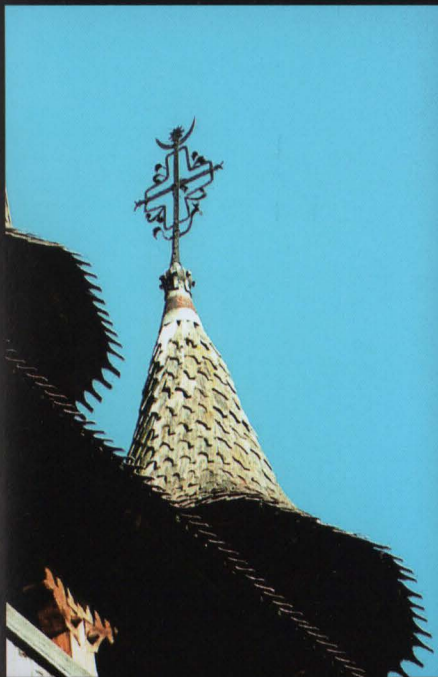

Masa „Moșilor”, pe care se mănâncă pomenile după morți
The Table of „the Elderly”, on which ceremonial meals are being held, in memory of the deceased

Troiță din piatră
Stone triptych

Cruci de pe acoperișul bisericii
Crosses on the roof of the church

Cruce de pe acoperișul clopotniței
Cross on the bell tower roof

Cămașa de zale a haiducului Pinte Viteazu
The chainmail shirt of Pinte Viteazu, the outlaw

Pictura din
pronaos și naos,
a fost realizată
între anii 1760-
1762 de
Alexandru
Ponehalschi

Narthex and
nave painting,
created between
1760-1762 by
Alexandru
Ponehalschi

Pictură din
pronaos „Judecata
de Apoi”

The narthex
painting: „The
Last Judgement”

Pictură din naos

Nave painting

Ușile împărătești
The imperial doors

Raiul (se remarcă elefantul)

Eden (the elephant stands out)

Ușile diaconești
The Deacon's doors

Iconostasul
Iconostasis

Pictură din altar

Pictura din altar a fost realizată în anul 1832 de Ianoș Opreș

Altar painting

The altar painting was created in 1832 by Ianoș Opreș

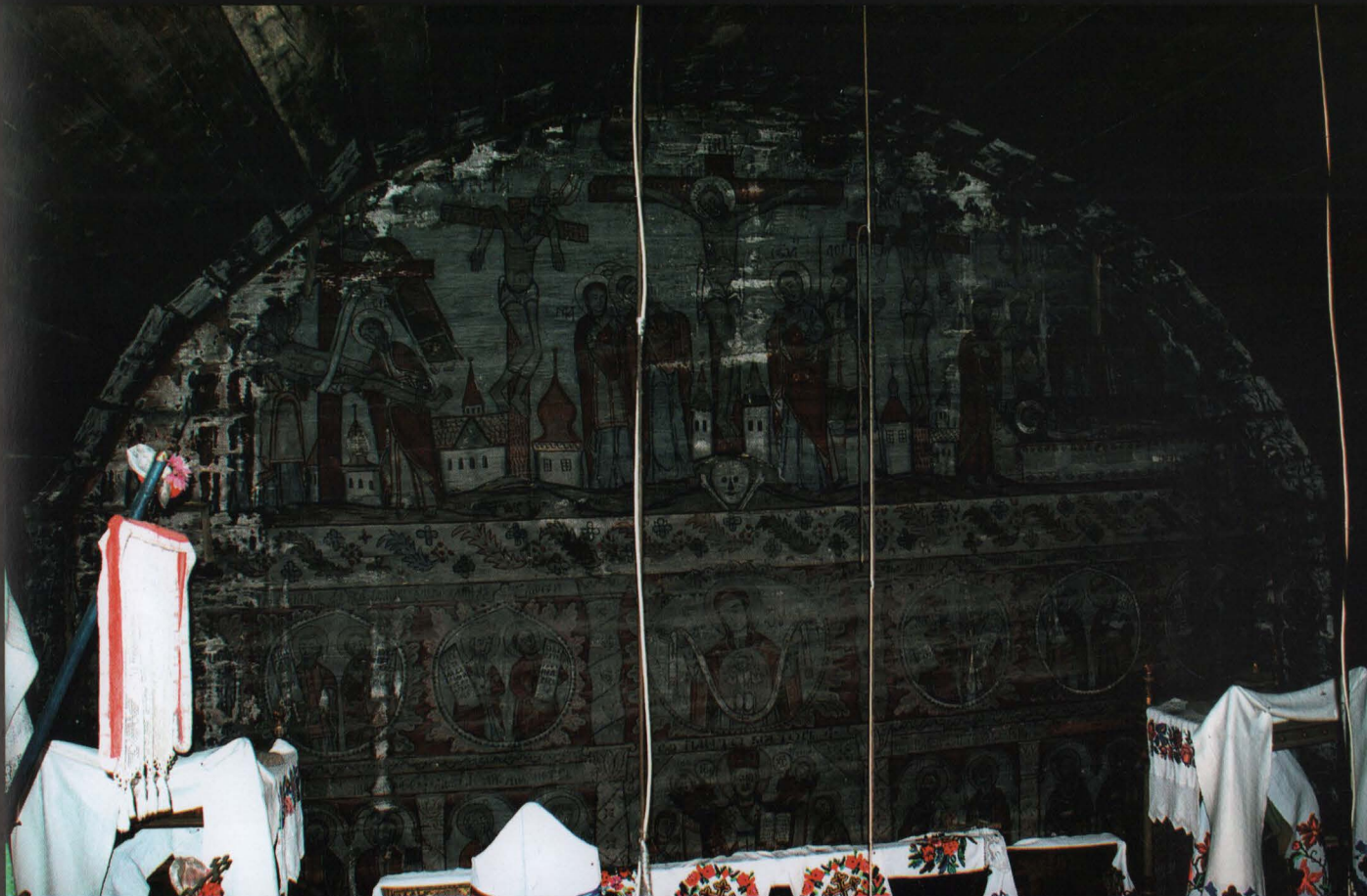
Biserica de lemn
„Sfântul Nicolae”, 1760
Biserică Greco - Catolică
Localitatea Budești
(Susani)
Monument istoric

„Sfântul Nicolae”
wooden church, 1760,
Budești (Susani)
Historical Monument

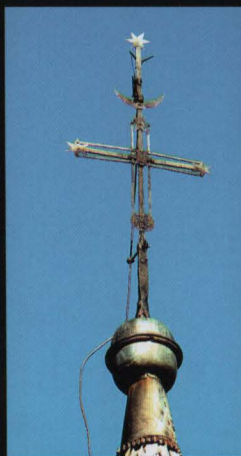
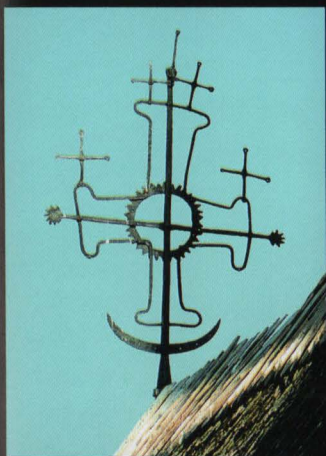
Masa „Moșilor”, pe care se mănâncă pomenile după morți
The Table of „the Elderly”, on which ceremonial meals
are being held, in memory of the deceased

Iconostasul
Iconostasis

Cruci de pe acoperișul bisericii
Crosses on the roof of the church

Pictură din naos

Pictura din naos și altar, a fost realizată în anul 1760 de Alexandru Ponehalschi

Nave painting

Narthex and nave painting, created in 1760 by Alexandru Ponehalschi

Ușile împărățești
Provin de la vechea biserică de lemn și sunt din anul 1628
The imperial doors
They come from the old wooden church and are dated 1628

Pictură din altar
Altar painting

Biserica de lemn „Sfântul Nicolae”, 1665
 Biserică Ortodoxă, localitatea Sârbi (Josani)
 Monument istoric
 „Sfântul Nicolae” wooden church, 1665, Sârbi (Josani)
 Historical Monument

Detaliu îmbinare, la biserică
Jointing detail in the church

Portalul și ușa de la intrarea în biserică
The portal and entrance door to the church

Crucea din vârful turnului clopotniță
The cross at the top of the bell tower

Fereaștră și funea răsucită
(torsada)
Window and the twisted rope

Ușile împărățești
The imperial doors

Icoane pe lemn de la începutul secolului XVII
Wooden icons from the beginning of the 17th century

Iconostasul
Iconostasis

Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva”, 1532 sau 1667,
Biserică Ortodoxă, localitatea Sârbi (Susani)

Monument istoric

Caracteristic acestei biserici este plasarea ușii de la intrare, lateral, pe latura de sud, iar intrarea în altar se face prin două uși (împărătească și diaconească), la celelalte biserici sunt trei intrări.

Acoperișul are o singură streășină iar turnul are coiful evazat, de formă octogonală.

Ușa de la intrare prezintă pe portal un calendar liturgic creștin și este cel mai spectaculos portal de la bisericile de lemn din Maramureș.

„Cuvioasa Parascheva” wooden church, 1532 or 1667, Sârbi
(Susani)

Historical Monument

What is distinctive at this church is the position of the entrance door laterally, on the southern side; the entrance to the altar can be made through two doors (the imperial and the deacon's doors), while other churches have three entrances.

The roof has only one row of eaves and the tower has a splay, octogonal crest.

The entrance door has a Christian liturgical calendar on the portal and it is the most spectacular portal of the Maramureș wooden churches.

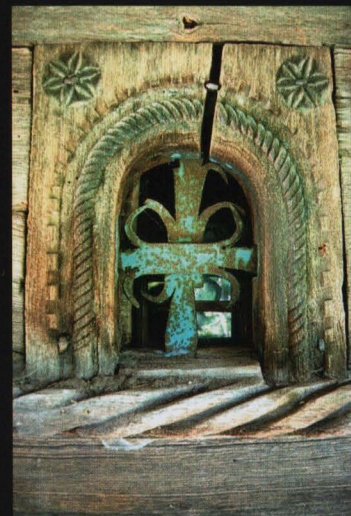
Crucea din vârful turnului clopotniță
The cross at the top of the bell tower

Portalul și ușa de la intrarea în biserică
The portal and entrance door to the church

Fereastră
Window

Detaliu îmbinare, la biserică
Joining detail in the church

Ușile împărătești
The imperial doors

Icoană din altar
Altar icon

Iconostsul
Iconostasis

Pictura din naos și de pe iconostas a fost realizată în anul 1760 de Alexandru Ponehalschi și Iosif Iacovu din Sârbi
The paintings on the nave and the iconostasis were finished in 1760 by Alexandru Ponehalschi and Iosif Iacovu of Sârbi

Pictură din altar
Pictura din altar a fost realizată în anul 1800 de Ștefan Amokevici
Altar painting
The altar painting was finished in 1800 by Ștefan Amokevici

Bisericuța Ortodoxă din Poiană,
Budești
The small church from the glade,
Budești

Sala Regatului a
Martorilor lui Iehova,
Sârbi

Biserica Greco-Catolică, Sârbi

BERINDEA GHEORGHE

BERINDEA VASILE
BERINDEA IOAN
BERINDEA MIHAI
CUPCEA PETRU
DUNCA NICOLAE
MORAR GHEORGHE
MARINCA MIHAI
MARINCA VASILE
MOLDOVAN ȘTEFAN
MARINCA GHEORGHE
TIBIL VASILE
TAMAȘ IOAN
TAMAȘ COSMA
POP VASILE

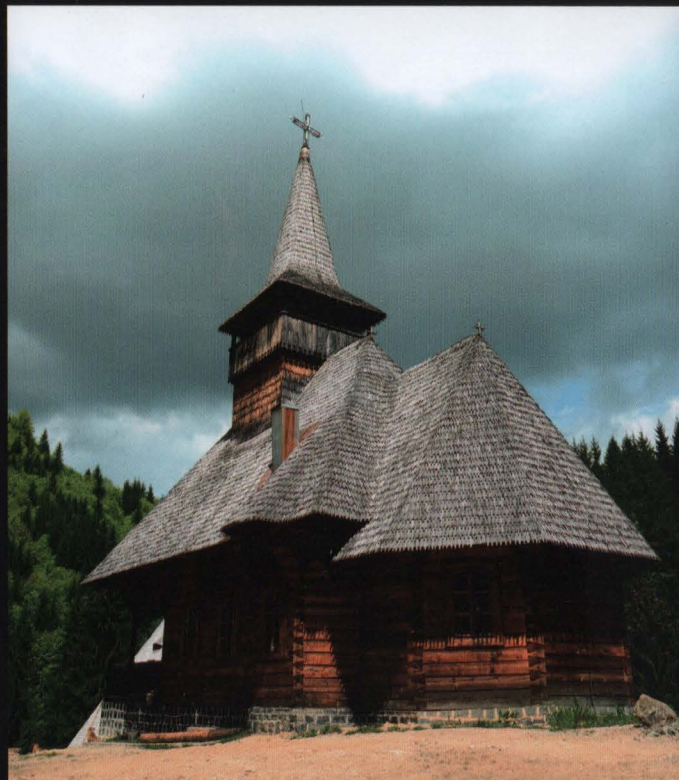
BERINDEA MIHAI

BORODI VASILE
BUD GHEORGHE
CICEU MIHAI
CICEU GRIGORE
CUPCEA IOAN
GIURGI ION
HORDOBAȘ ȘTEFAN
MIHALI ION
MOLDOVAN ION
MORAR GHEORGHE
TAMAȘ ION
UNGUREAN GHEORGHE

Monumentul eroilor din primul și al
doilea război mondial
The monument of heroes from the
First and Second World Wars

Biserica Ortodoxă din Budești

Mănăstirea „Sfinții Împărați Constantin și Elena” de la Roșia din Budești

A fost construită în anul 1994-1995

Mănăstirea păstrează moaște ale sfinților:

Sfântul Mare Mucenic Teodor Tiron

Cei 14.000 de prunci uciși de Irod (Bethleem)

Sfinții Părinți uciși de Perși în sec. VI la Mănăstirea Sf. Sava cel Sfințit (Palestina)

Cuvioșii Părinți care au trăit în Pustiul Hozeva

The „Holy Emperors Constantin and Elena” Monastery at Roșia, in Budești

It was built between 1994 - 1995

The monastery shelters relics of holy men:

The Holy Great Martyr Teodor Tiron

The 14.000 infants murdered by Irod (Bethleem)

The Holy Fathers murdered by the Persians in the 6th century at the Holy Sava Monastery (Palestine)

The Devout Fathers who lived in the desolation of Hozeva

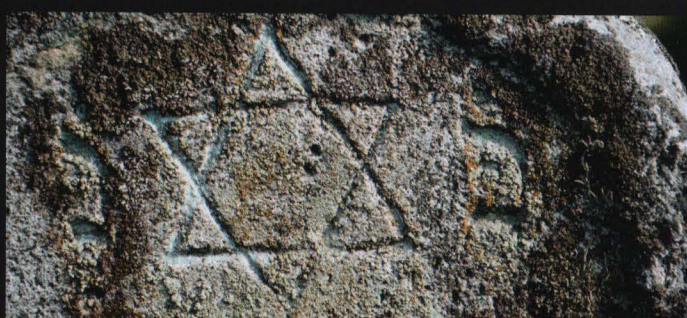
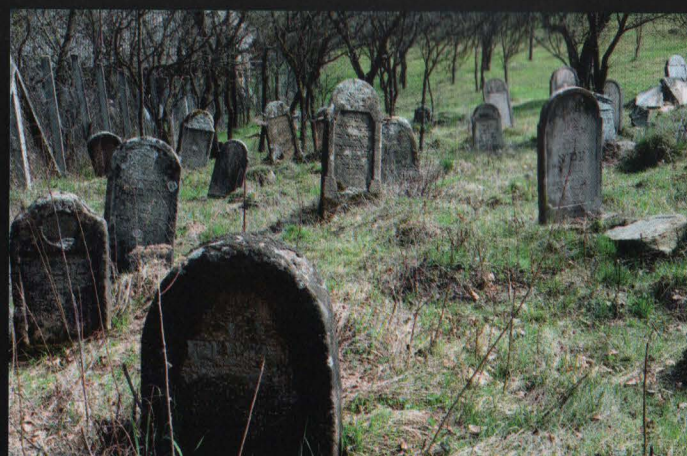

Troițe
Triptychs

Cruci vechi din piatră
Budești stone church

Cimitirul evreiesc din localitatea Sârbi
The Jewish Cemetery of Sârbi

Cimitirul evreiesc din localitatea Budești
The Jewish Cemetery of Budești

Muzeul școlar de Etnografie și Istorie al localității Budești
The Scholastic Ethnography and History Museum of Budești

Porți maramureșene

Maramureș gates

Case vechi din lemn

Old wooden houses

Port tradițional

Traditional costume

Festivalul folcloric „Nu vă uitați că-s micuț”
The folklore festival „Nu vă uitați că-s micuț”

Instalații de tehnică populară acționate de apă (mori, pive, vâltori) și batoza din Sârbi
Water-powered traditional installations (mills, whirlpools) and the thresher in Sârbi

Instalații de tehnică populară acționate de apă (mori, vâltori) din Budești
Water-powered traditional installations (mills, whirlpools) in Budești

Horincie din Sârbi

Traditional liquor making unit in Sârbi

Pălării tradiționale – Vasile Borodi, Sârbi
Traditional hats – Vasile Borodi, Sârbi

Stână „Mulsul măsurii”
„Mulsul măsurii” sheepfold

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Piatra Tulburi și crucea de pe piatră
Tulburi Rock and the cross on the rock

Vârful Văratecului – 1.173 m
Văratecului Peak – 1.173 m

Stânci de pe Vârful Sermetieșului
Rocks on Sermetieșului Peak

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Vârful Sermetieșului – 1.306 m
Este cel mai spectaculos vârf din Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Sermetieșului Peak – 1.306 m
It is the most spectacular summit of Lăpușului Mountains (Văratecului Mountains)

Peștera „Bârlogul Ursului”
Sermetieș
Are o lungime de circa 7 m și este formată în depuneri de silice provenite de la izvoarele fierbinți (gheizere)
„The Bear's Den” Cave
It is approximately 7 metres long and it is made up of silica deposits from the hot springs (geysers)

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)

Lăpușului Mountains (Văratecului Mountains)
Varatec Peak (1173 m) – Pietrei Peak (1112 m)

Zona Grohotiș

Valea Izvorul cu Pești „The fish spring” Valley

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Pietrele Onciului

Lăpușului Mountains
(Văratecului Mountains)
Onciului Rocks

Munții Lăpușului (Munții
Văratecului)
Piatra Totoșului – 1.054 m
Lăpușului Mountains
(Văratecului Mountains)
Totoșului Rock – 1.054 m

Munții Lăpușului (Munții Văratecului) - Pietriceaua Oanței
Lăpușului Mountains (Văratecului Mountains) - Oanței Stone

Culmea Șugatagului
Șugatagului Ridge

Borcutul
Dâmburoiului

Borcutul din Valea Oantei

Valea Oantei

Muntii Gutâi

Vârful Gutâiul Mic – Vârful Gutâi (1.443 m) – Măgura Budeștiului (1.206 m)

Gutâi Mountains

Gutâiul Mic Peak – Gutâi Peak (1.443 m) – Budești Hill (1.206 m)

Vârful Gutâiul Mic (Cei Trei Apostoli, Pietrele Armenilor) – 1.400 m
Gutâiul Mic Peak („The three Disciples”, Armenilor Rocks) – 1.400 m

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Tăul „Groapa lui Cotoz” (mlaștină oligotrofă cu floră specifică:
roua cerului, bumbăcariță, mușchi de turbă, etc.)
„Groapa lui Cotoz” Pond (oligotrophic swamp with typical
flora: the sundew, cottongrass, peat moss etc.)

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Mlaștina oligotrofă de pe valea Izvorul cu Pești
Oligotrophic swamp in „The fish spring” Valley

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Lacul de acumulare Totoș
Lac artificial construit pentru alimentarea cu apă a flotației miniere de la Jreapăn
Totoș Reservoir
Artificial lake, built to supply the mining flotation of Jreapăn with water

Muntii Gutâi
Tăul „Mlaștinile
Seci”
(Tăul Ștedea)
(mlaștină
oligotrofă cu floră
specifică: roua
cerului,
bumbăcariță,
mușchi de turbă,
*Lycopodium
inundatum*, etc.)

Gutâi Mountains
„Mlaștinile Seci”
Pond (oligotrophic
swamp with
typical flora: the
sundew,
cottongrass, peat
moss, *Lycopodium
inundatum* etc.)

Roua cerului (*Drosera rotundifolia*), plantă insectivoră
Sundew (*Drosera rotundifolia*), insectivorous plant

Bumbăcariță (*Eriophorum vaginatum*)
Cottongrass (*Eriophorum vaginatum*)

Munții Lăpușului
(Munții Văratecului)
Poiana Prisaca Mică –
Vârful Pleșca
(Neteda) 1.322 m

Lăpușului Mountains
(Văratecului
Mountains)
Prisaca Mică Glade –
Pleșca (Neteda) Peak
1.322 m

Vârful Pleșca (Neteda)
1.322 m
Pleșca (Neteda) Peak
1.322 m

Munții Lăpușului
(Munții Văratecului)
Poiana Prislop – Vârful
Prislop 1.332 m
Prislop Glade – Prislop
Peak 1.332 m

Munții Lăpușului (Munții
Văratecului)
Vârful Măgura Mare 1.263 m
Măgura Mare Peak 1.263 m

Munții Lăpușului
(Munții Văratecului)
Vârful Pietrei (1.112 m) -
Chicera (968 m) - Corha
(961 m)

Aici se află cel mai
spectaculos și evident crater
vulcanic din Maramureș
Pietrei Peak (1.112 m) -
Chicera (968 m) - Corha
(961 m)

Here lies the most
spectacular and visible
volcanic crater in Maramureș

Munții Lăpușului
(Munții Văratecului)
Vârful Sermetieș
Bazinul văii Râul Mare - Valea
Cosăului
Văratecului
(Lăpușului) Mountains
Sermetieș Peak
Râul Mare Valley basin -
Cosăului Valley

Fenomenul Budești
DJ 109 F - Cavnic – Budești
Zona „La Pripor”- aici, mașinile oprite
urcă la deal

Budești Phenomenon
DJ 109 F - Cavnic – Budești
„La Pripor” area – cars go uphill from
here

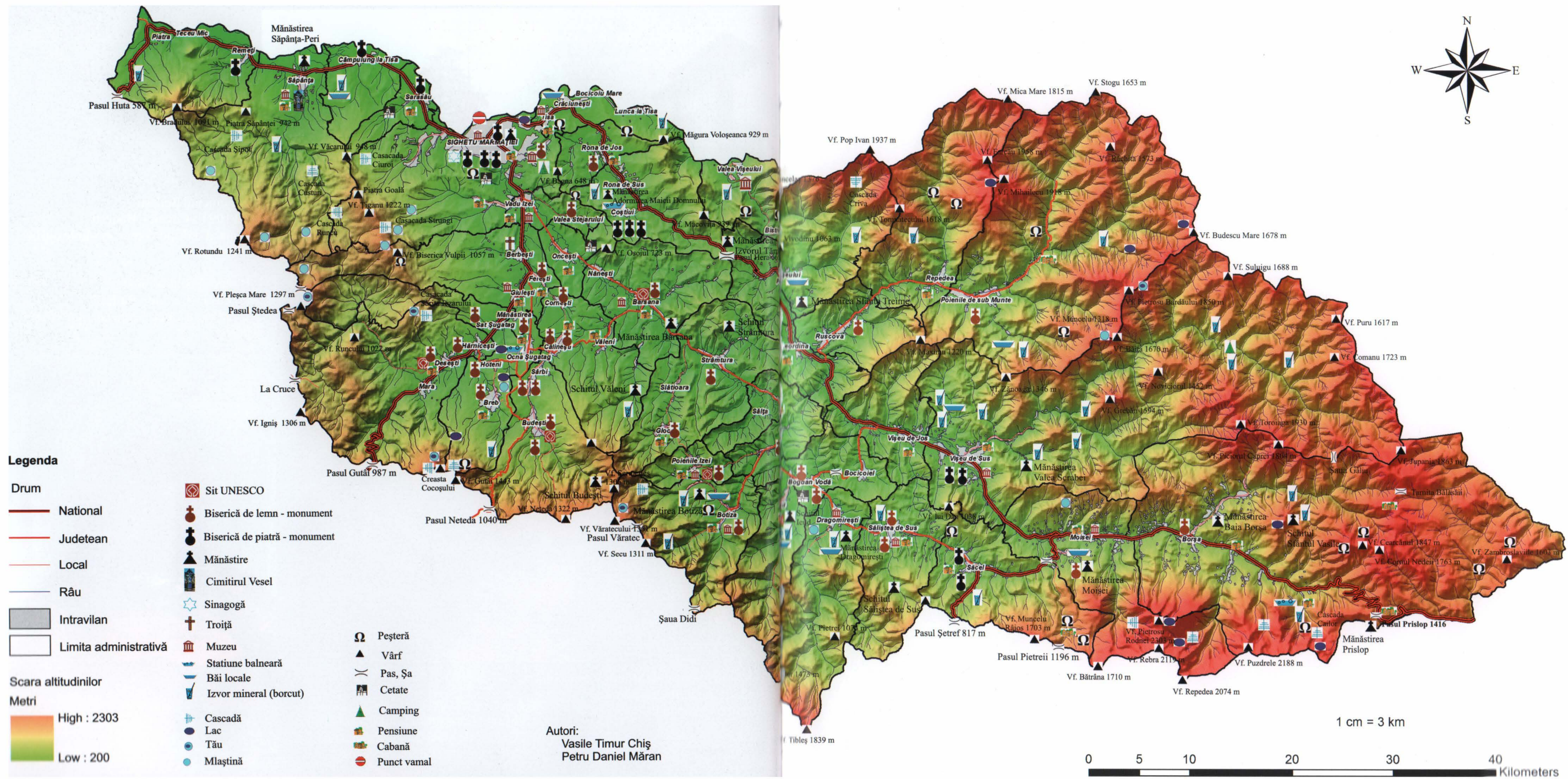

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Haldă de steril - Jreapănul
Dump - Jreapănul

Munții Lăpușului (Munții Văratecului)
Galerie de mină (Valca Ruginoasa)
Mine gallery (Ruginoasa Valley)

ISBN 978-973-0-15740-6

<https://biblioteca-digitala.ro>